

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Marttinen, Heta

Title: Perinnetietoisesti perinteitä vastaan

Year: 2014

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Kirjallisuudentutkijain Seura, 2014

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Marttinen, H. (2014). Perinnetietoisesti perinteitä vastaan. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain, 2014(2), 89-91. <https://doi.org/10.30665/av.74950>

Kokonaisuudessaan *Suomen nykykirjallisuus* on huolellisesti toimitettu kokonaisuus, joka kattaa monipuolisesti ja ajantasaisesti nykykirjallisuuden ilmiöitä. Välillä pyrkimys tasapuolisuuteen ja mahdollisimman suureen kattavuuteen näkyy kuitenkin yksittäisten tekijöiden ja teosten jäämisenä vain yhdeksi nimeksi pitkässä luettelossa. Huonona puolena pidän myös teoksen ulkoasua, joka saa teoksen näyttämään sisältöään kuivakamalta. Näistä kriittisistä huomioista huolimatta *Suomen nykykirjallisuus* on erittäin tervetullut lisä suomalaisen kirjallisuuden historioiden joukkoon. Uskon sen saavan laajan lukijakunnan niin tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden kuin kirjallisuudenharrastajien parista.

Anna Helle

Perinnetietoisesti perinteitä vastaan

Tuva Korsström: *Från Lexå till Glitterscenen. Finlandssvenska tidsbilder, läsningar, författarporträtt 1960–2013*. Helsinki: Schildts & Söderströms 2013. 531 s.

”Mikä voisikaan olla parempi ponnahtauslauta kirjallisiin parrasvaloihin kuin hyökäys traditiota vastaan?” pitkän linjan kulttuurijournalisti ja esseisti Tuva Korsström kysyy viime syksynä ilmestyneessä

teoksessaan *Från Lexå till Glitterscenen*. Korsströmin kirja on kompakti tietoteos, joka kartoittaa suomenruotsalaisen kirjallisuuden viittä viimeisintä vuosikymmentä. Otsikkonsa mukaisesti historiikissa lähdetään liikkeelle Lexåsta, Christer Kihlmanin kohua herättäneestä *Se upp Salige!*-romaanista (1960; *Varo autuas*, 1961), ja päädytään ”Sähkenäyttämölle”, Monika Fagerholmiin ja joukkoon 70- ja 80-luvulla syntyneitä naiskirjailijoita. Edellä oleva sitaatti kiteyttää sen, mikä suomenruotsalaiselle kirjallisuudelle ja sen kehitykselle on ollut ominaista. Historiikin kattamaan ajanjaksoon mahtuu ainakin neljä kirjailijasukupolvea ja näitä sukupolvia yhdistää paitsi keskustelu edellisen sukupolven kanssa myös kritiikki tätä kohtaan. Kirjailijat ovat käyneet perinteitä vastaan ja tehneet siihen eroa. Yhtäläillä perinteitä vastaan käy myös Korsströmin kattava, joskaan ei kaikenkattava, historiikki, jolle tunnusmerkillistä on kirjoittajan persoonallinen ja subjektiivinen ote aineistoonsa sekä esseemäinen kirjoitustyyli.

Från Lexå till Glitterscenen jatkaa Thomas Warburtonin teoksen *Ättio är finlandssvensk litteratur* (1984) viitoittamalla tiellä ja täydentää sitä. Suomenruotsalaisen kirjallisuuden kentällä on Warburtonin vuosia 1900–1980 kartoittavan kirjan ilmestymisen jälkeen tapahtunut paljon 80-luvun lopun ja 90-luvun alun romaanibuumista nuorten ei-helsinkiläisten kirjailijoiden esiinnou-suun sekä lasten- ja nuortenkirjallisuuden renessanssiin 2000-luvulla, joten jatkolle

on epäilemättä ollut tilausta. Ajallisesti Korsströmin ja Warburtonin historiikit lomittuvat, mutta kuten Korsström esipuheessaan kirjoittaa, 60- ja 70-luvuilla alkaneet kirjailijuudet ovat kehittyneet ja kaipaavat uudelleenarviointia. Korsström lukee ja uudelleenlukee satoja teoksia; useimpien luentojen perustana ovat hänen vuosien saatossa tekemänsä kritiikit ja kirjailijahaastattelut. Kirjailijuuksien ja yksittäisten teosten luennat vaihtelevat pituudeltaan huomattavasti useiden sivujen mittaisista analyyseistä lyhyisiin, lähinnä olennaisimmat faktat kokoaiviin mainintoihin. Tämä epätasapaino syö jonkin verran tekstin sujuvuutta. Korsström myös antaa teosten puhua puolestaan. Sitaatit eivät ainoastaan väritä hänen luentojaan, vaan kiteyttävät sekä luennan että luettavan teoksen keskeisen ytimen.

Pääpiirteittäin kronologisesti etenevä historiikki koostuu 17 luvusta, joiden alla käsitellään tietyn teeman tai ideologian yhdistämiä kirjailijoita. Jörn Donner ja Ulla-Lena Lundberg ovat saaneet kokonaan omat lukunsa. Herää kysymys, mikä erottaa juuri nämä kaksi kirjailijaa kaikista muista yli sadasta teokseen mukaan otetusta niin, että ratkaisu on perusteltu. Toki kyseiset kirjailijat ovat Finlandiapalkittuja, mutta Korsströmin luennat sinällään eivät vastausta anna. Periaatteessa temaattis-ideologinen ryhmittely on toimiva mutta jäin kaipaamaan selkeämpää yhteyksien vetämistä kirjailijoiden välille, dialogia eri kirjailijoiden ja eri teosten välillä. Yhteydet tehdään lähinnä kunkin luvun johdannossa ja kutakin kir-

jailijuutta käsitellään omana jokseenkin irrallisena yksikkönään. Luentojen kautta hahmottuva sukupolvien välinen keskustelu kuitenkin korostaa kirjailijoiden perinnetietoisuutta sekä tietoisuutta siitä ajasta, yhteiskunnasta ja kirjailijayhteisöstä, joissa he toimivat. Kirjailijuuksien rishtiinlukeminen ja törmäyttäminen olisivat epäilemättä vahvistaneet tätä juonetta ja tehneet kokonaisuudesta yhtenäisemmän.

Korsströmin subjektiivinen ote ja teoksen painopisteen kallistuminen proosaan eivät ole olleet kaikkien mieleen. Korsströmin teoksen punaisena lankana kulkee siis kirjailijasukupolvien välinen kriittinenkin debatti, ja luennoissaan kirjoittaja siirtyy sulavasti keskustelusta toiseen. Tästä näkökulmasta onkin kohdallaan, että myös itse historiikki nostatti heti ilmestyessään keskustelua. Kirjallisuuden nimenomaan kuuluu herättää tunteita ja keskustelua sekä antaa virikkeitä omien mielipiteiden ja näkemysten muodostamiselle, miksei myös kirjallisuushistoria voisi toimia näin? Keskusteluun ryhtyivät etenkin runoilijat, joiden osuus teoksessa käsitellyistä kirjailijoista on selkeästi prosaisteja pienempi. Lyriikkaa on pidetty suomenruotsalaisen kirjallisuuden merkittävämpänä lajina, joten tästä näkökulmasta runoilijoiden närkästys on ollut oikeutettua. Toisaalta se on jo lähtökohtaisesti turhaa, sillä esipuheessaan Korsström huomauttaa historiikin pääpainon olevan proosassa ja esittää suomenruotsalaisen nykylyriikan 70-luvulta tähän päivään tarvitsevan oman historiansa.

Kirjallisuushistorioille poikkeukselliseen tapaan Korsström reflektoi luennoissaan omia lukukokemuksiaan ja -muistojaan, mikä muistuttaa siitä, että kyse on yksinomaan yhdestä mahdollisesta tavasta lukea ja tulkita kirjallisuutta. Esimerkiksi Tove Janssonin *Den ärliga bedragaren* -romaanin (1982; *Kunniallinen petkuttaja*, 1983) nimeäminen kirjailijan parhaaksi aikuistenromaaniksi on ennen kaikkea kirjoittajan henkilökohtainen mielipide. Historiikin lukijalle omakohtaisuus tarjoaa kuitenkin myös tarttumapintaa. Kun Korsström kirjoittaa ensimmäisestä kohtaamisestaan muumipeikkojen kanssa Janssonin *Småtrollen och den stora översvämningen* -kuvakirjan muodossa (1945; *Muumit ja suuri tuhotulva*, 1991), kenen tahansa saman ikäpolven ihmisen lienee helppo samastua tähän kokemukseen.

Kriittisemmälle lukijalle analyysit tarjoavat oivan perustan omien tulkintojen muodostamiseen. Lyhyessä analyysissaan Donnerin *Mammuten* -järkeleestä (2013; *Mammutti*, 2013) Korsström sivuaa sen kerronnallista ratkaisua ja toteaa fiktiivisen haamukirjailijan Fredrik Kockin osoittautuvan teoksen edetessä ”jokseenkin turhaksi hahmoksi”. Tämänkaltaisille toteamuksille olisin kaivannut enemmän perusteluita. Kenties haamukirjailija siirtyy vähitellen taka-alalle antaen äänen J:lle itselleen, mutta kerronnallisesti ratkaisu on mielenkiintoinen ja se voidaan nähdä keinona ottaa etäisyyttä ja tavoitella objektiivista näkökulmaa omaan itseensä.

Mainitsemani luentojen pituuksien epäsuhta ei ole yksinomaan negatiivinen

asia. Historiikin lukijalle pitkät ja yksityiskohtaiset luennat antavat epäilemättä enemmän, mutta toisaalta suppeat maininnat herättävät kiinnostuksen tarttua nimenomaisiin teoksiin. Korsströmin aineistosta paljastuu mielenkiintoisia marginaalitapauksia, jotka olisivat kenties antaneet aihetta kattavammalle ja kontekstoivammalle luennalle. Tällaisia ovat vaikkapa Erik Ågrenin systemaattisesti toisessa persoonassa kerrottu sotamuistelus *Särad* (1973; *Haavoittunut*, 2001) sekä Susanne Ringnellin *Av blygsel blev Adele fett* (2000), henkilöhahmojen nimien alkukirjaimen mukaan järjestetyistä kertomuksista koostuva lyhytproosakokoelma.

Kokonaisuutena Korsströmin kirjasta on vaikea löytää pahaa sanottavaa lillukan varsiin takertumatta. Teos tarjoaa tarkkoja teosluentoja, hienovaraisesti hahmoteltuja kirjailijakuvia sekä kuvia siitä aikakaudesta ja kontekstista, jossa kirjailijat ovat vaikuttaneet ja julkaisseet teoksiaan. Kotimaisen kirjallisuuden lähistoriasta kiinnostuneelle kirjalla on paljon annettavaa. Mikäli etsii tietoa yksittäisestä kirjailijasta, on *Från Lexå till Glitterscenen* kirja, josta sitä kannattaa etsiä. Ruotsinkielinen kirjallisuus on voimissaan 2000-luvun Suomessa marginaalisesta asemasta ja pienistä painosmääristä huolimatta; tästä kertovat niin Korsströmin historiikki kuin Kristina Malmion artikkeli *Suomen nykykirjallisuuden* (2013) ensimmäisessä osassa.

Heta Marttinen